

i cjelovitosti znanstvenih spoznaja. Osvjetljavajući odabrana prijelomna mjesta u povijesti hrvatske dječje književnosti, ova knjiga popunjava književnopovijesne praznine olakšavajući budućim istraživačima cjelovito slaganje njezina složenoga mozaika. Dokazujući da je hrvatska dječja književnost, parafrazirajući autoricu, dinamično polje u koje je upisana povijest djeteta, djetinjstva, književnosti, knjige, obrazovanja, autora i naroda, uvjerena sam da će knjiga Marijane Hameršak, osim do znanstvene, pronaći put i do šire kulturne javnosti.

Čitanje – teorija, praksa, veselje i ljubav

Diana Zalar i Vladimira Velički. 2021. *Mark je pisao Ani*. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. 499 str. ISBN: 978-953-8115-87-5.

Lovorka Zergollern-Miletić

Autorice studije *Mark je pisao Ani* o teoriji čitanja znaju mnogo. Ta se filološka disciplina proteklih desetljeća znatno razvila i razgranala, a autorice su pokazale da prate što se u toj sferi događa u Hrvatskoj i u inozemstvu. One svoje znanje na nenametljiv način prenose kroz cijelu knjigu, a započinju u zasebnim dijelovima uvoda, u kojima nas upoznaju sa svojim osobnim motivacijama za pisanje ovoga djela. Njihovi uvodi čine prvi dio knjige, koji nosi naslov „Promišljanja uz suvremenu nastavu“.

Obje autorice zaljubljenice su u književnost i čitanje. Objavile su brojne članke i knjige. Diana Zalar posvetila je veći dio svoje karijere pisanju i predavanju o suvremenoj dječjoj književnosti te književnosti za mlade – romanu, poeziji i slikovnici. Članica je Hrvatske udruge istraživača dječje književnosti. Osim što neumorno čita, piše i istražuje, svojim znanjem i entuzijazmom motivira mlade da čitaju, propituju, razmišljaju i stvaraju.

Vladimira Velički posvetila se ponajviše proučavanju i stvaranju priča, pjesama i jezičnih igara za djecu. Kao vrsna metodičarka književnosti, svoj entuzijazam i znanje predaje mladima.

U svojem dijelu uvoda Diana Zalar govori o vlastitim iskustvima čitatelja, majke malih/mladih čitatelja te sveučilišne profesorice koja obrazuje buduće nastavnike. Već u uvodu, pišući o svojoj praksi i iskustvima, daje ideje kako se književnost može približiti pojedincu. Za nju je književnost u nama i svugdje oko nas, pa ju možemo povezati sa svojim mislima, događajima iz našega života, osobama te drugim vidovima umjetnosti (npr. filmom). Propituje odnos škole i čitanja. Škola mora navesti učenika da razmišlja, analizira, da čitanje poveže s umjetnošću općenito. Zalar navodi primjer Marka Twaina, koji je imao oskudno formalno obrazovanje i toga se ponekad sramio, no uspio je prevladati svoj nedostatak i stvarati djela iz kojih se ne iščitava manjak obrazovanja. Upravo je Mark Twain onaj Mark iz naslova knjige, a Ana iz naslova jest Ana Frank. Odakle taj naslov? On je plod propitivanja dviju autorica kako određeno djelo nalazi put do svojih čitatelja, koji često žive u potpuno drugom vremenu i u potpuno drugim okolnostima i kulturama. *Dnevnik Ane Frank*, kaže Diana Zalar, primjer je klasičnoga djela koje se i danas sa zanimanjem čita jer dnevnik piše pametno nadareno dijete kojemu ni najgori totalitarni sustav nije mogao oduzeti moć da se veseli, da stvara svoj bogati svijet – pa makar u skrivenoj izbi bez sunca i svjetla. Dok čitamo, moramo razumjeti i suosjećati. Ponekad je teško razumjeti neko djelo iz daleke prošlosti, iz

kulture koju ne poznajemo. Nastavnici su ti koji bi učenicima trebali približiti takva djela. Isto tako, kaže Zalar, nastavnici bi trebali pratiti što se događa u suvremenoj književnosti te novija djela preporučiti učenicima i usporediti ih i povezati s klasičnim djelima.

Vladimira Velički u svojem dijelu uvoda piše o interpretaciji književnoumjetničkih tekstova, o čitateljevoj ulozi u stvaranju smisla te o dubinskom čitanju i njegovim konceptima. Najprije donosi teorijska razmatranja o recepciji književnoga djela, a potom opisuje neka od istraživanja koja je provela sa svojim studentima, u kojima su osnovna pitanja bila kako odgojiti djecu kojoj će čitanje biti „način življenja“ i znaju li uopće djeca zašto „učē“ književnost. Čitamo, kaže Velički, da bismo razmišljali i da ne bismo „ostali bez riječi“. Književnost nam pruža mogućnost uživljanja u likove i događaje, mogućnost razgovora o likovima, događajima i odabiru puta. S time u vezi nameće se i odgojna uloga književnosti.

Nakon uvoda dviju autorica slijedi drugi dio knjige koji čine analize/interpretacije književnih djela. Naslov je toga dijela „Studije o piscima i književnim djelima u svjetlu poticanja čitanja“. Taj je dio podijeljen na „Studije o piscima i djelima u nižim razredima osnovne škole“ i „Studije o piscima i djelima za više razrede osnovne škole i u srednjoj školi“. Vladimira Velički na kraju svojega dijela uvoda kaže da su interpretacije koje slijede plod višestrukog uranjanja u tekst i promišljanja o njem, o učenicima i učiteljima, no to su ipak osobne interpretacije koje mogu biti polazište za neke druge, nove.

Autorice su odabrale 35 naslova različitih autora iz različitih zemalja i različitih epoha. Za niže razrede osnovne škole to su, kako slijedi: Lyman Frank Baum, *Čarobnjak iz Oza*; *Ezopove basne*; *Bajke braće Grimm*; *Hrvatske narodne priče*; Johanna Spyri, *Heidi*; Karel Čapek, *Poštarska bajka*; Ivana Brlić-Mažuranić, *Priče iz davnine*; Selma Lagerlöf, *Legende o Kristu*; Felix Salten, *Bambi*; Mato Lovrak, *Vlak u snijegu*; Sanja Lovrenčić, *Esperel, grad malih čuda*; Sanja Pilić, *Nemam vremena*.

Od naslova za stariju djecu i mlade odabrale su sljedeća djela: Mark Twain, *Kraljević i prosjak*; Antoine de Saint-Exupéry, *Mali princ*; Jonathan Swift, *Gulliverova putovanja*; Jules Verne, *20000 milja pod morem*; August Šenoa, *Dobri duh Zagreba*; Dragutin Tadijanović, *Srebrne svirale*; Vladimir Nazor, *Veli Jože*; Zoran Pongračić, *Mama je kriva za sve*; Rudyard Kipling, *Knjiga o džungli*; Silvija Šesto Stipaničić, *Bum Tomica*; Anto Gardaš, *Filip – dječak bez imena*; Nada Mihelčić, *Bilješke jedne gimnazijalke*; Oscar Wilde, *Sretni princ*; Dinko Šimunović, *Alkar*; Ana Frank, *Dnevnik Ane Frank*; Đuro Sudeta, *Mor*; Daniel Defoe, *Robinson Crusoe*; William Shakespeare, *Romeo i Julija* i *Hamlet*; Antun Branko Šimić, *Preobraženja*; Antun Gustav Matoš, *Pjesme*; Edgar Allan Poe, *Crni mačak*; Fjodor Mihajlovič Dostojevski, *Zločin i kazna*; Sofoklo, *Antigona*.

Neka djela koja autorice analiziraju dolaze iz daleke prošlosti i iz drugih zemalja, dok su pojedini autori naši suvremenici i sugrađani, pa ih možemo sresti na ulici ili u parku. Analizirana djela pripadaju različitim žanrovima i različitim književnim tradicijama.

Autorice su za analizu svakoga djela smislile dodatni naslov, pa je tako npr. potpoglavlje o Ivani Brlić-Mažuranić nazvano „Dama iz Broda na Savi“, ono o Dostojevskom „Pisac koji nas tjera da razgovaramo“, a ono o Silviji Šesto Stipaničić „Suvremena spisateljica, trostruka mama, ali to ni blizu nije sve...“. Ti dodatni naslovi bude u čitatelju interes i znatiželju. Posežemo za knjigom *Mark je pisao Ani* da bismo pročitali nešto o životu književnika i o samom djelu. Ako djelo nismo pročitali, način na koji autorice o njem pišu zove nas da ga pročitamo. Ako smo ga pročitali, dobivamo jedan nov pogled, jedno novo tumačenje.

Svako od navedenih književnih djela čitatelju knjige *Mark je pisao Ani* približile su autorice tako da su ga prvo upoznale s određenim književnikom i njegovim životom. Nakon toga slijedi opis djela, gdje nam autorice ne daju suhoparan sadržaj, već donose svoja vlastita razmišljanja o likovima i događajima te pišu u stilu. Način na koji pišu nije težak i zamoran, a ipak njihovi tekstovi odražavaju izvrsno poznavanje književnosti, znanosti o književnosti i teorije čitanja. Djela o kojima pišu povezuju s raznim povijesnim događajima te povlače paralele s nekim drugim književnim djelima. Tako naprimjer Saint-Exupéryjeva *Maloga princa* povezuju s *Alicom u Zemlji Čudesas*, *Pinocchijem* i *Čarobnjakom iz Oza*.

Nakon upoznavanja s književnim djelom i piscem, slijedi „Metodički instrumentarij“, koji se sastoji od sljedećih dijelova: „Motivacija prije čitanja“, „Razmisli i stvaraj“, „Nauči i stvaraj“ te „Poticaji za daljnji rad, suradničko istraživanje i projektnu nastavu“. Na kraju toga zadnjega dijela upoznaju nas autorice s nekom dodatnom zanimljivošću pa nas tako na kraju prikaza *Knjige o džungli* poučavaju o postojanju prašuma u Hrvatskoj, a nakon analitičke obrade Shakespearova *Hamleta*, pouče čitatelja o postojanju djela koje je povezano s *Hamletom* – tragikomedijske apsurdne *Rosencrantz i Guildenstern su mrtvi*, britanskoga autora Toma Stopparda, nastale u šezdesetim godinama dvadesetoga stoljeća.

Treći dio knjige *Mark je pisao Ani* nosi naziv „Odabrani popis i tematska lepeza suvremenih beletrističkih izdanja koja se mogu vezati za obradu pisaca i djela u ovoj knjizi“. Četvrti dio zove se „Stručne knjige i druge publikacije koje savjetujemo konzultirati“. Slijedi abecedni popis autora te kratke biografije autorica knjige.

Knjiga *Mark je pisao Ani* inovativna je i poučna. Pisana je znalački mudro, ali i sa zaljubljeničkim zanosom. To je knjiga koju bi trebao pročitati svaki nastavnik književnosti, na bilo kojoj razini poučavanja, a bilo bi dobro da ju nastavnici preporuča zrelijim učenicima (od viših razreda osnovne škole do studenata – budućih nastavnika jezika i književnosti).

To je knjiga koju bi, ili barem neke njezine dijelove, trebao pročitati svatko.